

Emigrace - exil

Prof. PhDr. Lenka Bobková

22. dubna 2026

Základní problémy I/LS

Hromadné přesuny obyvatelstva - pojmy

Demografické změny ve složení obyvatel

- Migrace – pohyb obyvatelstva
- Imigrace - přistěhovalectví
- Emigrace –vystěhovalectví – může mít různé příčiny
 - Exil – vynucené vystěhovalectví z náboženských důvodů
 - konfesionalizace (= Cuius regio, eius religio)
- Reemigrace - návrat

Katolický exil v 15. století

Dílčí emigrace v důsledků politických, či válečných událostí:

Husitství

- v roce 1420 nuceni odejít kanovníci pražské kapituly, s rozšířením bojů uprchli i členové dalších církevních institucí, zvláště klášterů
- Ústí n. L. 1427 – po bitvě Na běhání, katolicky smýšlející obyvatelstvo, i z dalších měst
- Dílčí za Jiřího z Poděbrad

Kam?

Katolické vedlejší země – Horní Lužice, Slezsko

Ondřej VODIČKA, *Exil českého a moravského duchovenstva za husitských válek*, Praha 2020

Petr RAK, *Kadaňský incident z roku 1467*. In: *Víra nebo vlast? Exil v českých dějinách raného novověku*. Museum města Ústí nad Labem, Ústí nad Labem 2001, s. 20-43 – katolické město, otázka vztahu k Jiřímu po r. 1464 (výzvy Rudolfa z Rüdesheimu)

Pražská kapitula do Žitavy, do minoritského kláštera (úřadovala zde až do 1439).

Ukázka iniciál z misálu pražské katedrály sv. Vít, kolem roku 1415, Christian-Weise-Bibliothek, Mscr. A VII

Důsledky stavovského odboje v roce 1547

Útěk některých aktérů povstání, zvláště členů jednoty bratrské – popravy – konfiskace majetku.

Uchýlili se nejčastěji do Saska – z předních účastníků odboje např. Kašpar Pluh z Rabštejna a Bečova, který byl odsouzený ke ztrátě hrdla a majetku, utekl do Míšně (na prosby manželky mu dovolen návrat)

Antonín Rezek, *Statky skonfiskované v roce 1547*, in: Památky archeologické 10, 1874–1877, sl. 451–472

Nejznámější u nás pobělohorský exil. Často romantické představy o něm, ne vždy pochopeny všechny jeho podoby a důsledky, málo vnímáno, že byl součástí pohybu celé Evropy.

Na otištěném školním obraze si povšimněte jeho didaktické stránky, včetně společenského spektra osob loučících se s vlastí před odchodem do exilu.

Základní události

1608 Protestanská unie

1609 Katolická liga

1609 Majestát Rudolfa II., † 26.1.1612

1611 Matyáš Habsburský, † 26.3.1619 jeho designovaný nástupce

Ferdinand II. (Štýrský),

V červnu 1617 zvolen českým sněmem králem, 29. 6.

1617 korunován českým králem

9. 9. 1619 korunován římským císařem

Opozice – počátek povstání

23. května 1618 defenestrace místodržících

19.8. 1619 zvolen českým králem

Fridrich Falcký (1596-1632) vyznáním kalvinista, v čele Unie), mž. Alžběta Stuartovna, dcera anglického krále Jakuba I.

Korunování 4. 11. 1619

Válka (česká), počátek boje o mocenské pozice v Evropě, tzv. třicetiletá válka

8. 11. 1620 bitva na Bílé hoře

Vítězství prohabsburské strany –bezprecedentní trestní postup vůči poraženým českým stavům. Tresty – zasáhly nejen sféru politickou, ale i ekonomickou a nábožensko-kulturní

- Nejvyšší tresty pro „vůdce“ povstání – popravy 21. 6. 1621
- Konfiskace
- Rekatolizační mandáty
- Emigrace/ exil – několik vln

PEKAŘ, Josef, *Bílá Hora. Její příčiny i následky*, Praha: Vesmír, 1921

KAVKA, František, *Bílá hora a české dějiny*. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1962

CHALINE, Olivier, *Bílá hora*, Praha: Karolinum, 2013

PETRÁŇ, Josef, *Staroměstská exekuce*. 4. vyd. Praha: Rodiče, 2004

KILIÁN, Jan, *Povstalci a odsouzení: osudy 27 obětí staroměstské exekuce*. Praha: NLN, 2021

BÍLEK, Tomáš V., *Dějiny konfiskací v Čechách po roce 1618*, Praha 1883

KNOZ, Tomáš, *Pobělohorské konfiskace. Moravský průběh, středoevropské souřadnice, obecné aspekty*, Brno: Matice moravská, 2006

Vznešený exulant král Fridrich

- Útěk bezprostředně po bitvě na Bílé hoře – přes Náchod a Kladsko do Vratislavi
- V dubnu přijat v Haagu – příbuzní (matka Luise Juliana Oranž-Nassau, vládnoucí rodina)
- 15. 2. 1623 zbaven kurfiřtské hodnosti a všech držav. Rýnská Falc i Horní Falce Maxmiliánovi Bavorskému (kromě území Parkstein-Weiden, které přiřazeno k Pfalz-Neuburg an der Donau)

Vyhnanec

Fridrich V. v Nizozemí – rezidenci v Rhenen

Kontakty s dánským králem, po jeho smrti navázal spojení se švédským králem – po porážce Tillyho u Breitenfeldu – Fridrich zpět do Heidelbergu

16. 11. 1632 bitva u Lünzenu

Krátce nato, 29. 11. 1632 Fridrich zemřel v Mohuči (v rukou Švédů), na mor nebo tyfus.

Balzamované ostatky syn Karel Ludvík několikrát nucen přesunout – dnes není známo, kde je pohřben. Ludvíkovi byla 1649 Falc vrácena, přesídlil do Mannheimu, kde zřídil honosnou rezidenci.

Heidelberg byl dobyt 19. 9. 1622, zničen rezidenční zámek, slavná knihovna (Bibliotheca Palatina) byla před destrukcí odvezena a Maxmilián Bavorský ji daroval papeži Řehoři XV.

Novější literatura

Peter WOLF, Michael Henker und Evamaria Brockhoff (Hrsg.), *Der Winterkönig. Friedrich von der Pfalz. Bayern und Europa im Zeitalter des Dreißigjährigen Krieges*. Katalog zur Bayerischen Landesausstellung, Stuttgart: Theiss, 2003

Peter WOLF, *Der Winter König – Friedrich von der Pfalz. Bayern und Europa im Zeitalter des Dreißigjährigen Krieges*, Darmstadt 2003

Jaroslav ČECHURA, *Zimní král: aneb české dobrodružství Fridricha Falckého*. Praha: Rybka Publishers, 2004

Jana HUBKOVÁ, *Fridrich Falcký v zrcadle letákové publicistiky. Letáky jako pramen k vývoji a vnímání české otázky v letech 1619–1632*. Praha: Togga, 2010

Socha Fridricha Falckého na fasádě heidelberského zámku, dnes originál v zámecké expozici.

Cuius regio, eius religio – konfesionalizace, po roce 1620 v zemích pod vládou Habsburků jediné vyznání katolické (tzv. rekatolizace)

Leták o vyhnání kazatelů, 1623

- 1621 mandáty proti českým a vzápětí i německým nekatolickým kazatelům, kteří byli nuceni zemi opustit
- 1624 následovala nařízení proti nekatolíkům z řad měšťanů
- 31. července 1627 proti šlechtě

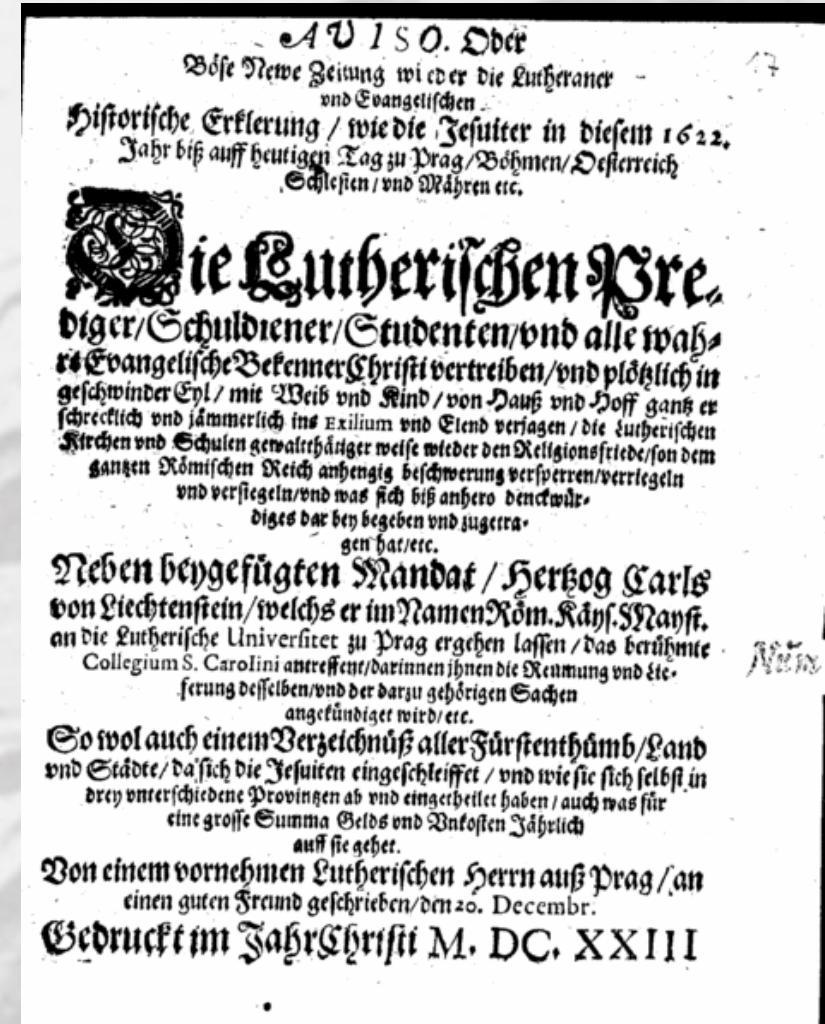
Svobodným obyvatelům (šlechtě, měšťanům) dána možnost konvertovat nebo do šesti měsíců opustit království

Odházeli do:

- Slezska, Polska
- Uher
- Saska
- Horní Falce (jen krátkodobě)

Exil nejen z Čech – z Rakouska, Falce, Horní Falce...

BEČKOVÁ, Marta, Význam Slezska pro bratrskou pobělohorskou emigraci, in: L. Bobková/ J. Konvičná (ed.), Náboženský život a církevní poměry v zemích Koruny české ve 14.-17. století, Praha 2009, s. 657-669 (= Korunní země v dějinách českého státu 4)

Čeští exulanti ve Slezsku a v Polsku

Přestože **Polsku** vládl katolicky smýšlející panovník, žila v zemi značně suverénní, silná evangelická šlechta, která byla ochotna uprchlíky přijmout na svá panství.

Nejvýznamnějším polským centrem exulantů se stalo **Lešno**, proslavené pobyty J. A.

Komenského a známou bratrskou tiskárnou přenesenou sem z Kralic.

Komenský do Lešna odešel 1628, spolu s jeho rodinou i Kristina Poniatowská – 1642 do Amsterdamu, do Švédska, pak v Uhrách –

1654 zpět do Lešna, 1655 švédský útok, město ušetřeno – 1656 útok obyvatel z okolí, skončilo vypálením města – Komenský s dalšími osočen z napomáháním Švédům, musel odejít

Amsterdam - † 15. 11. 1670

Slezsko

sice patřilo k České koruně a spolu s ní pod moc Habsburků, ti ale mohli uplatňovat svou rekatolizační politiku pouze v knížectvích patřících pod jejich bezprostřední moc. V lenních knížectvích zůstávala otázka víry na jejich držitelích, z nichž mnozí poskytli exulantům útočiště. Patřila k nim např. kalvínsky smýšlející piastovská lehnicko-břežská knížata Jan Kristián (1591-1639) a jeho syna Jiřího III. († 1664), luterská knížata minsterbersko-olešnická (Poděbradové) Václav (1592-1639) a jeho bratr Karel Fridrich († 1647).

Habsburkové se poměrně dlouho neodhodlali zasáhnou ani proti v převaze protestantské **Vratislavi**, v níž v roce 1629 našel azyl např. **Karel st. z Žerotína** a přenesl sem i svou knihovnu.

Velký počet exulantů směřoval do **Saska**, kde se k nim zachovalo velké množství pramenů. Díky nim, lze tento exil dobře dokumentovat.

Prameny – uloženy na různých místech, systematicky uspořádány v zemském archivu v Drážďanech

- **Sächsisches Hauptstaatsarchiv Dresden** – archivní pomůcka Bergmann'sche Exulantensammlung (má 60 svazků) 1-60; odkazy především na fondy Geheimer Rat, Geheime Kriegskanzlei
- Archiv der *Evangelisch-Lutherische Stiftung Böhmischer Exulanten zu Dresden*. Viz Landeskirchenarchiv Dresden, Bestand 63, Böhmisches Exulantengemeinde, (LKA DD, Best. 63), Nr. 55. Inventář je přístupný digitálně
- Národní archiv Praha, fondy Česká dvorská kancelář a SM (zvláště sign. č. C 215),
- Archiv der Brüder-Unität – Herrenhut, Zentralarchiv Berlin, Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz, Berlin (Dahlem) – pro 18. stol.

Tištěné, dílčí prameny, např.:

- Karel BEDNAŘÍK – Věra HAVELKOVÁ, Česky psané závěti z fondu státního archivu v Drážďanech, in: Sborník archivních prací 34, 1984, s. 439- .
- Lenka BOBKOVÁ (ed.), Exulanti z Prahy a severozápadních Čech v Pirně v letech 1621-1639, Praha 1999
- Anna HOLINOVÁ, Povzdechy českých exulantů z roku 1629-31, ČČM 83, 1909, s.138-141
- JAN MALURA – Pavel KOSEK (ed.), Čistý plamen lásky. Výbor z písní pobělohorských exulantů ze Slezska, Brno 2004
- Martina LISÁ, Die Chronik des Václav Nosidlo von Geblice. Aufzeichnungen aus der böhmischen Exulantengemeinde in Pirna zur Zeit des Dreißigjährigen Krieges. Edition und Übersetzung, Franz Steiner Verlag, Stuttgart 2014

Počátky zájmu o pobělohorské emigranty – v Německu především z řad jejich potomků – v Čechách zvláště za 1. republiky

- Karel Gottlieb MORAWEK, Geschichte der böhmischen evangel. Exulanten in Zittau (1621-1847), Zittau 1847
- Christian Adolph PESCHECK, Die böhmischen Exulanten in Sachsen, Leipzig 1857 – žil v Žitavě
- Richard SCHMERTOSCH von Riesenthal, Adelige Exulanten in Kursachsen nach Urkunden der Dresdner Hauptarchives, in: Vierteljahrsschrift für Wappen-, Siegel- und Familienkunde 30, 1902, s. 66-264 – z pražské měšťanské rodiny
- Alois KOMÍNEK, Vystěhovalci čeští po bitvě bělohorské, in: Památky archeologické 9, 1874, s. 554-558.
- VOLF, Josef, Čeští exulanti v matrikách perenských, Sborník Jednoty potomků pobělohorských exulantů-pokutníků a přátel rodopisu v Praze, roč. III/2, 3-4, 1932, roč. IV/ 1-4, 1933 (od č. 2 název Sborník Jednoty starých českých rodů v Praze), roč. V/1-4 , 1934, roč. VI/1-4, 1935, roč. VII/1-4, 1936 - celkem 14 pokračování, abecední řazení, Volf, 1932, s. 30

Oživený zájem o emigraci v Německu na počátku nového tisíciletí

- SCHUNKA, Alexander, Gäste, die blieben. Zuwanderer in Kursachsen und der Oberlausitz im 17. und frühen 18. Jahrhundert, Hamburg 2006 (disertace na Ludwig-Maximilians-Universität München 2004)
- SCHUNKA, Alexander, Im Schatten der Grenze. Die Länder der Böhmischen Krone als Aus- und Einwanderungsgebiete nach Schlacht am Weißen Berg, in: Lenka Bobková/ Jana Konvičná (eds.), Náboženský život a církevní poměry v zemích Koruny české ve 14.-17. století, Praha 2009, s. 641-656 (= Korunní země v dějinách českého státu 4)
- Wulf WÄNTIG, Grenzerfahrungen. Böhmische Exulanten im 17. Jahrhundert, Konstanz 2007 (=Konflikte und Kultur – Historische Perspektiven, Bd. 14)
- Jörg DEVENTER, Grenzen überschreiten. Konversionen zum Katholizismus in Böhmen und Schlesien im späten 16. und im 17. Jahrhundert, in: L. Bobková/ J. Konvičná (eds.), Náboženský život a církevní poměry v zemích Koruny české ve 14.-17. století, Praha 2009, s. 670-682 (= Korunní země v dějinách českého státu 4)
- Frank METASCH, Erinnerungskultur und Identitätsstiftung (Die „Gemeinde böhmischer Exulanten in Dresden im 19. Jahrhundert, in: Česká koruna v životě a vědomí jejích obyvatel ve 14.-16. století, Praha 2005, s. 475-496 (= Korunní země v dějinách českého státu 2)

Česká novější literatura

- Lenka BOBKOVÁ, *Exulanti z Prahy a ze severozápadních Čech v Pirně letech 1621-1639*, Praha, Scriptorium 1999 – text + edice
- Michaela HRUBÁ (ed.), *Víra nebo vlast?*, Ústí nad Labem 2001 – sborník
- Marie RYANTOVÁ, Těžké časy urozeného a statečného rytíře Bořka Mateřovského z Mateřova, exulanta v městě Pirně. In: *Víra nebo vlast? Exil v českých dějinách raného novověku*. Ústí nad Labem, Albis international 2001, s. 249-257
- Lenka BOBKOVÁ, *Pobělohorský exil v Sasku a možnosti jeho dalšího výzkumu*, in: Michaela Hrubá (ed.), *Víra nebo vlast? Exil v českých dějinách raného novověku*, Ústí nad Labem 2001, s. 72-106
- Lenka BOBKOVÁ, *Exulant*, in: *Člověk českého raného novověku*, Václav Bůžek, Pavel Král (edd.), Praha: Argo 2007, s. 297–326
- Martina LISÁ, Pirenská exulantská obec během třicetileté války očima kroniky Václava Nosidla z Geblic, in: *Sborník Národního muzea v Praze*, ř. C, sv. 54, 2009, s. 3-43
- Josef KADEŘÁBEK, *Nerovný boj o víru? Město Slaný a Martinicové v letech 1602–1665*, Praha: Karolinum 2018;
- Josef KADEŘÁBEK, *Od úcty k nenávisti a zapomnění: osudy slánského exulanta Václava Pelarga*. In: *Navzdory hranici: migrační procesy na česko-německém pomezí*, Cheb 2013, s. 45–54

Kurfířt Jan Jiří
rezidenční zámek v Drážďanech

Postupný odchod – věřili, že se brzy vrátí, i otázka prodeje majetku, rozdělené rodiny

Příhraniční město Pirna – dostupné útočiště

Bernardo Bellotto (asi 1721 Benátky – 1780, Varšava) zvaný Canaletto severu,
Pirna 1753 – 1756

Václav Nosidlo z Geblic napsal,
že jeho žena

„s velikou žalostí v dosti tuhé
zimě z nevděčné vlasti po Labi
do Pirny velmi nebezpečně
pustiti se musela, nemohouc již
déleji trápení soldátského a
nátisku v náboženství snášeti.“

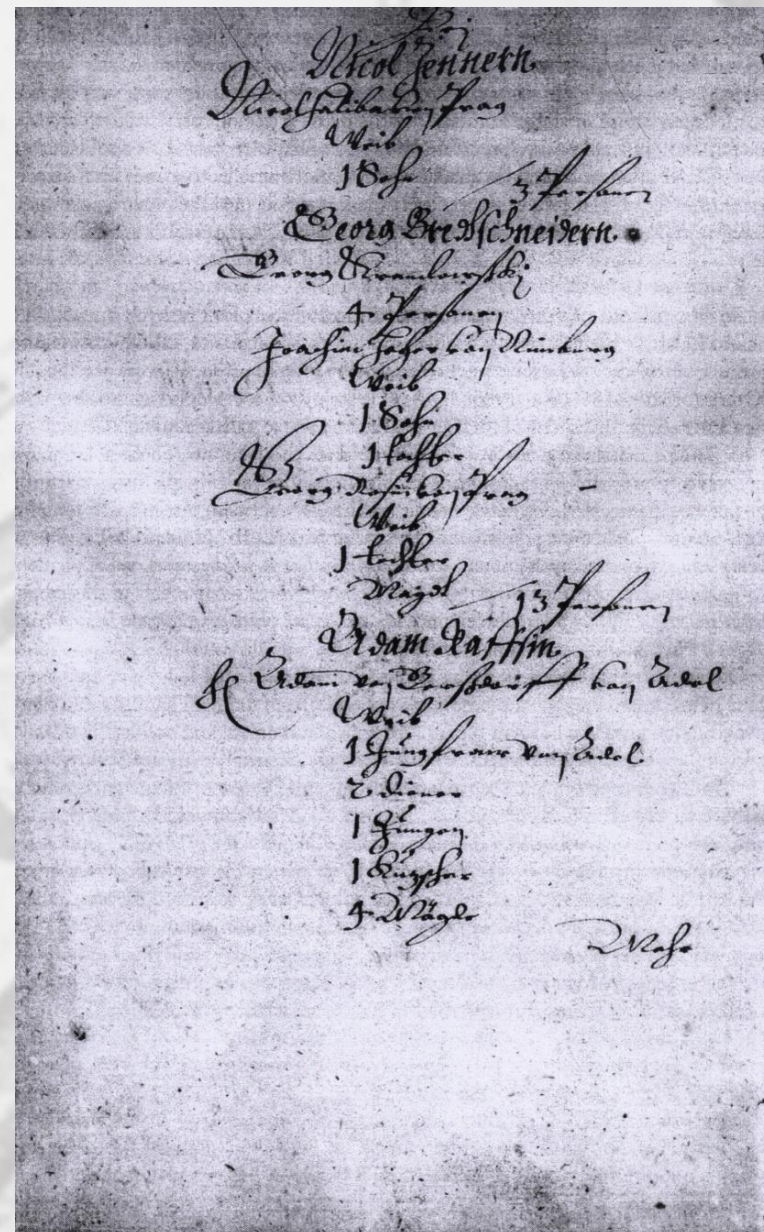
Mnozí se vydali s celou rodinou (mnohdy i čeledí), podobně jako Karel Pfefferkorn (měšťan NMP) „s paní máteří a Adamem Matyášem, bratrem svým mladším, do země Míšeňské jakkoliv jsem neměl na tu cestu do ciziny nic víc všech všudy svých peněz jen pět set kop míšeňských.“

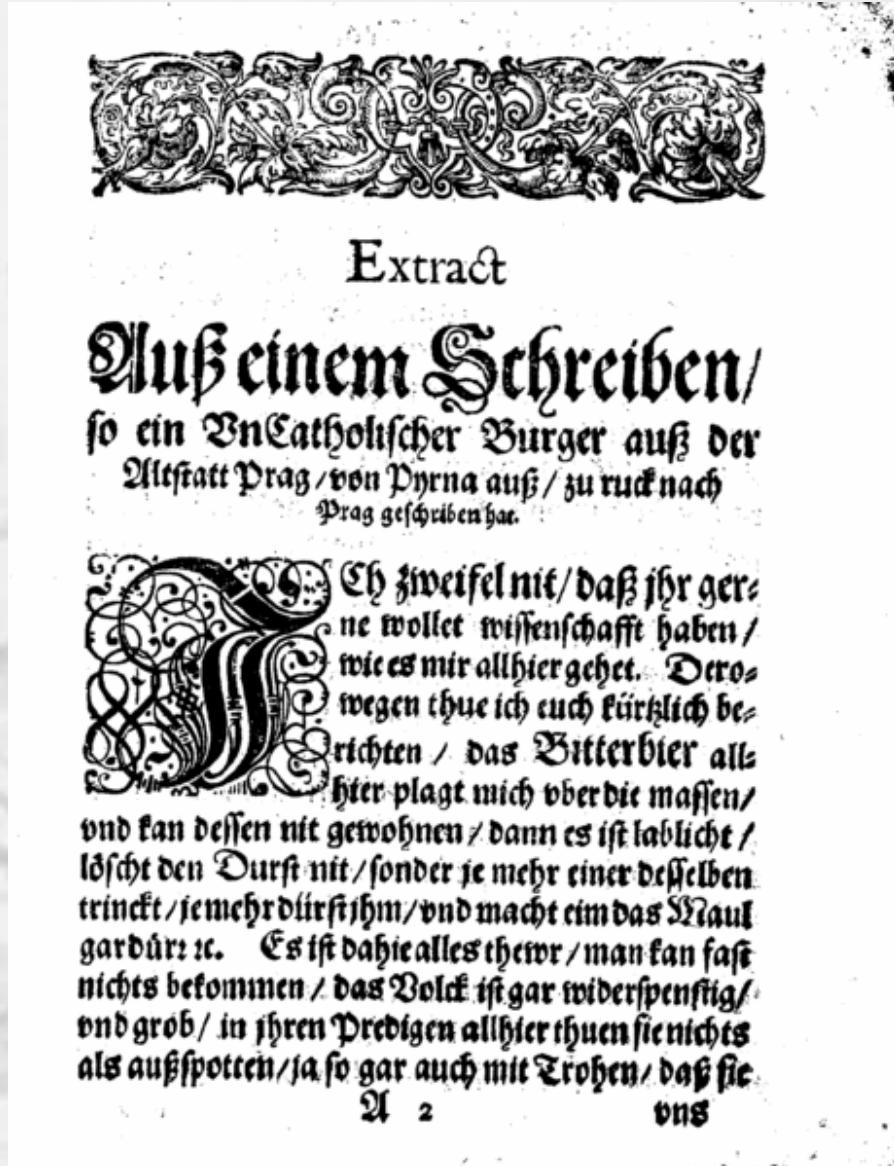
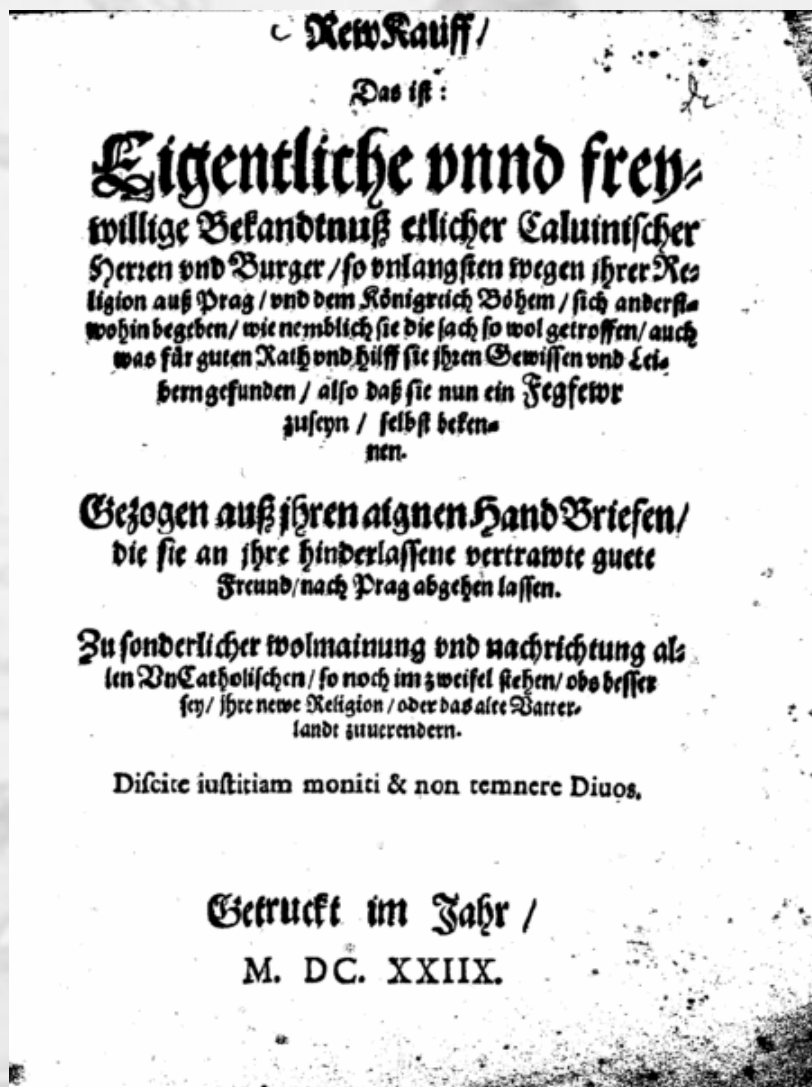
ČEŠTÍ EXULANTI V PIRNĚ 1629, 1631, 1636

Soupis českých exulantů v Pirně z roku 1629,
Sächsisches Hauptstaatsarchiv Dresden, Loc. 10331/14

	1629		1631		1636	
	Domác- nosti	Osoby	Domác- nosti	Osoby	Domác- nosti	Osoby
Vnitřní město	377	1431	343	1302	352	1225
Předměstí	217	692	198	660	112	385
Celkem	594	2123	541	1962	464	1610

Propagační leták „Rew Kauff“, 1628, proti emigraci, stylizovaný jako zpráva jednoho z exulantů. Vypočítány všechny těžkosti materiální, ale i věroučné.

Účastníci povstání, rodiny popravených v Pirně

- nejbližší příbuzní Kašpara Kaplíře ze Sulevic (1929/62; 1631/105), Kateřina Kochanová, vdova po Valentinu Kochanovi z Prachové (1629/58),
- Ondřej Kozel (1629/321), syn popraveného Jindřicha Kozla z Peclinovce,
- Jindřich Vodňanský (1631/26), syn Nathanaela Vodňanského z Uračova,
- M. Štefan (medik) (1636/339), syn Tobiáše Šteffka z Koloděj
- Uršula z Michalovic, vdova po Bohuslavu z Michalovic (1636/64).
- V roce 1627 se přistěhoval na popraviště omilostněný Jan Theodor Sixt z Ottersdorfu.
- Jan Rosacius Hořovský (1629/167;1631/151), kněz, který podával odsouzeným poslední útěchu a průběh Staroměstské exekuce zachytil ve spise *Koruna neuvadlá* – viz: ROSACIUS, Jan. *Koruna neuvadlá mučedníkův božích českých, to jest: Pravdivá zpráva o pobožném k smrti se připravování věrných a při pravdě Boží stálých Čechův*. Praha: Šolc, 1913

Šlechta v saském exilu – bohatší a významní do Drážďan (Vilém Vchynský) nižší šlechta do jiných měst, včetně Pirny

- vdova Marie Křinecká, která byla v nájmu u purkmistra Karla Vogla.
- krátce manželka Viléma Kinského z Vchynic, na čas se zde s početným doprovodem usadila jeho Kateřina Stubenberková (1629/125) sestra Vchynského, 1632 za švagrovou do Drážďan
- Jan Jiří Kamýcký ze Lstiboře , 1629, 1631, bratři Jiří a Václav Kamýčtí (měli Libochovany a Žernoseky)
- Štěpán Gersdorf z Gerstdorfu a Malšvic, 1629, 1631 – jeho žena Magdalena roz. Kyšperská z Vřesovic
- Jiří Malota ze Solopysk, 1629, 1631 – 1635 obviněn z kalvinství, žádal pas, od 1640 v Žitavě
- Bořek Dohalský z Dohalic, 1636 – 1638 žádal pas pro sebe a svých 7 dětí, žije v bídě, hladoví

Duchovní správa

Liturgické předměty někdejší obce českých exulantů v Pirně, dnes *Evangelisch-Lutherische Stiftung Böhmischer Exulanten zu Dresden* (dříve Ev.-Luth. Erlöser-Andreas-Gemeinde in Dresden).

M. Simon Martinius z Dražova získal povolení sloužit v kostě sv. Mikuláše na předměstí Pirny (mezi Horní a Donínskou branou) české bohoslužby.

Kázání ale musela být přeložena do němčiny a poslána k schválení dvornímu kazateli Dr. Matyáši Hočovi z Hoënegu do Drážďan kvůli dodržování luterské konfese.

Podezření z kalvinismu (členové jednoty), spory uvnitř obce exulantů.

Duchovní

M. Samuel Martinius z Dražova, 1593–1639 (v Pirně veden 1629/46; 1631/215), někdejší farář u sv. Haštala na Starém Městě pražském – sebevědomý, vstřícný vůči požadavkům ze saské strany ohledně liturgie a věrouky, spor s Komenským (polemika vyšla v rámci edice Komenského spisů)

Petr Martinius (1626/441; 1631/387), jeho otec

Jan Rosacius Hořovský, 1581–1632, poskytl duchovní útěchu odsouzeným 1621, spise *Koruna neuvadlá mučedníků božích* (v Pirně veden 1629/167; 1631/151)

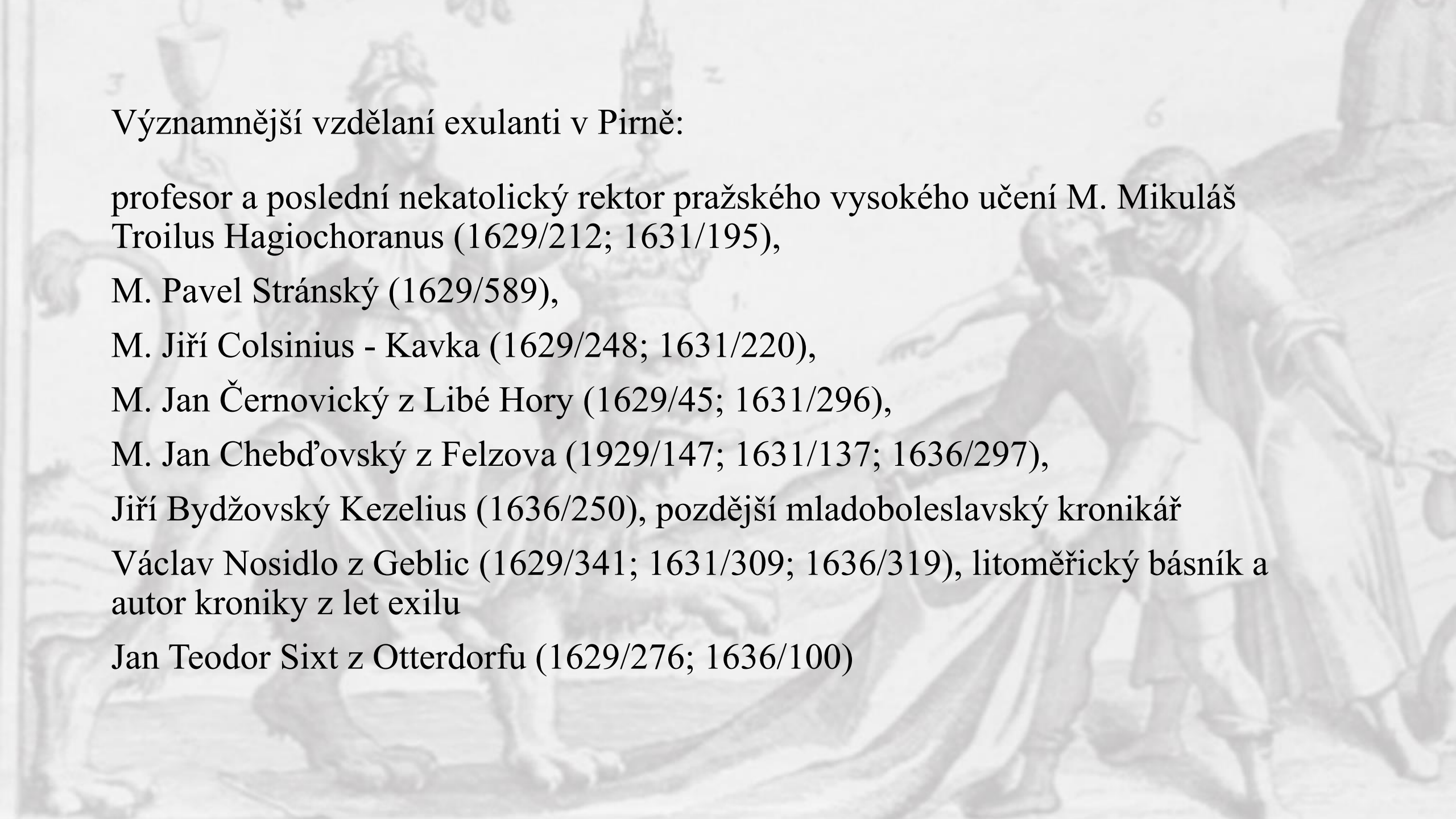
M. Tobiáš Habermehl z Ústí n.L. (1629/255, 1631/86),

Jiří Sequenides z Litoměřic (1629/576; 1631/526; 1636/456),

Victorinus Facilides Meziříčský (1629/230; 1631/208; 1636/337),

Václav Nucella z Velvar (1629/536; 1631/495; 1636/418),

Pavel Winckler z Kutné Hory (1629/300)

Významnější vzdělání exulanti v Pirně:

profesor a poslední nekatolický rektor pražského vysokého učení M. Mikuláš Troilus Hagiochoranus (1629/212; 1631/195),

M. Pavel Stránský (1629/589),

M. Jiří Colsinius - Kavka (1629/248; 1631/220),

M. Jan Černovický z Libé Hory (1629/45; 1631/296),

M. Jan Chebd'ovský z Felzova (1629/147; 1631/137; 1636/297),

Jiří Bydžovský Kezelius (1636/250), pozdější mladoboleslavský kronikář

Václav Nosidlo z Geblic (1629/341; 1631/309; 1636/319), litoměřický básník a autor kroniky z let exilu

Jan Teodor Sixt z Otterdorfu (1629/276; 1636/100)

Matyáš Crocinus ze Slaného,
v Pirně 1631, po r. 1635 do Budyšina, zde vytvořil pohled
na Budyšin a interiér kostela sv. Petra, 1641

Wappenbuch českých exulantů a jejich
příznivci, zapsáni i žijící mimo Pirnu (např. Wolf ze
Salhausenu)

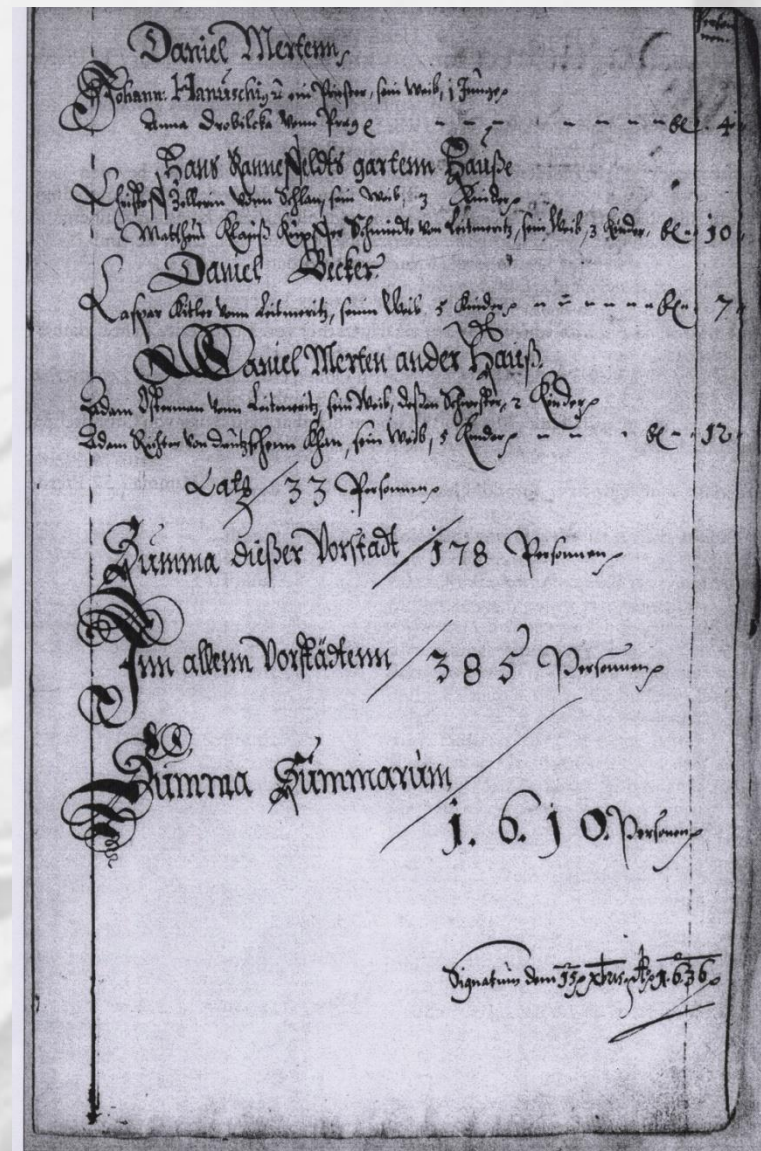
STRUKTURA ČELEDI V DOMÁCNOSTECH EXULANTŮ V PIRNĚ, 1629

Rodiny s čeledí	151
Rodiny bez čeledi	443
	594

	Domácnosti s čeledí		
	Ve městě	Na předměstích	Celkem
Služebné	85	17	102
Panny/ slečny (Jungfrauen)	2	0	2
Služebná/ děvečka + sluha/ čeledín (Knecht/-e oder Diener)	20	7	27
Sluha/ čeledín + pachole/ uředník (Geselle)	6	2	8
Rozmanitý personál	10	1	11
Celkem	123	27	150

PŘEHLED ZPŮSOBŮ OBŽIVY EXULANTŮ V PIRNĚ V ROCE 1631

Typ hmotného zabezpečení	Počet domácností	Podíl v procentech
Hotovost	270	50,27 %
Skromná hotovost	18	3,33 %
Ke stravě v jiné rodině	1	0,18%
Příjmy	8	1,48 %
Vykonává řemeslo	60	11,39 %
Tovaryš	3	0,55 %
Domácí práce	17	3,14 %
Speciální povolání	13	2,40 %
Pracuje za mzdu	32	5,41 %
Slouží u šlechty	4	0,73
Nádeník	12	2,22 %
Sezonní práce	13	2,40 %
Kramář	10	1,84 %
Šenkýř	3	0,55 %
Pobírá almužnu	13	2,40 %
Chudí, nespecifikováno	1	0,18 %
Neučeno	61	11,52 %
Celkem	541	100,00 %

Struktura exulantů podle profesí, Pirna 1631

Řemeslníci, Pirna 1631

Povolání	Počet řemeslníků	Řemeslníci činní	Povolání	Počet řemeslníků	Řemeslníci činní
Lékárník	1	0	Mlynář	2	0
Pekař	5	0 –	Sedlář	1	0
Lazebník	1	1	Kovář	1	0
Knihtiskař	3	3	Zámečník	1	0
Bečvář	3	0	Krejčí	27	27
Rybář	1	1	Příštipkář	1	1
Řezník	2	1	Švec	11	11
Kloboučník	1	1	Provazník	1	0
Šmukýř/ prýmkař	1	1	Hrnčíř	2	1
Kuchař	2	2	Soukeník	1	1
Kotlář	2	0	Postřihovač	1	1
Kožešník	7	2	Jirchář	1	0
Malíř	5	4	Tesař	5	3
Sladovník	1	0	Celkem	90	61

SPECIÁLNÍ PROFESE, PIRNA 1631

	Celkový počet	Exulanti vykonávající své povolání
Kazatel	24	1 (4 učí děti)
Magister	7	0
Maedic. Doc.	1	1
Prokurátor	5	0
Písař	4	1
Učitel	2	1
Varhaník	2	2
Loutnista	1	0
Celkem	45	5

Saský vpád do Čech 1631-1632, návrat exulantů Pražský mír 1635 – odstoupení Lužic

Des H. Römischen Reichs von GOTT eingesegnete Friedens-Expulation.

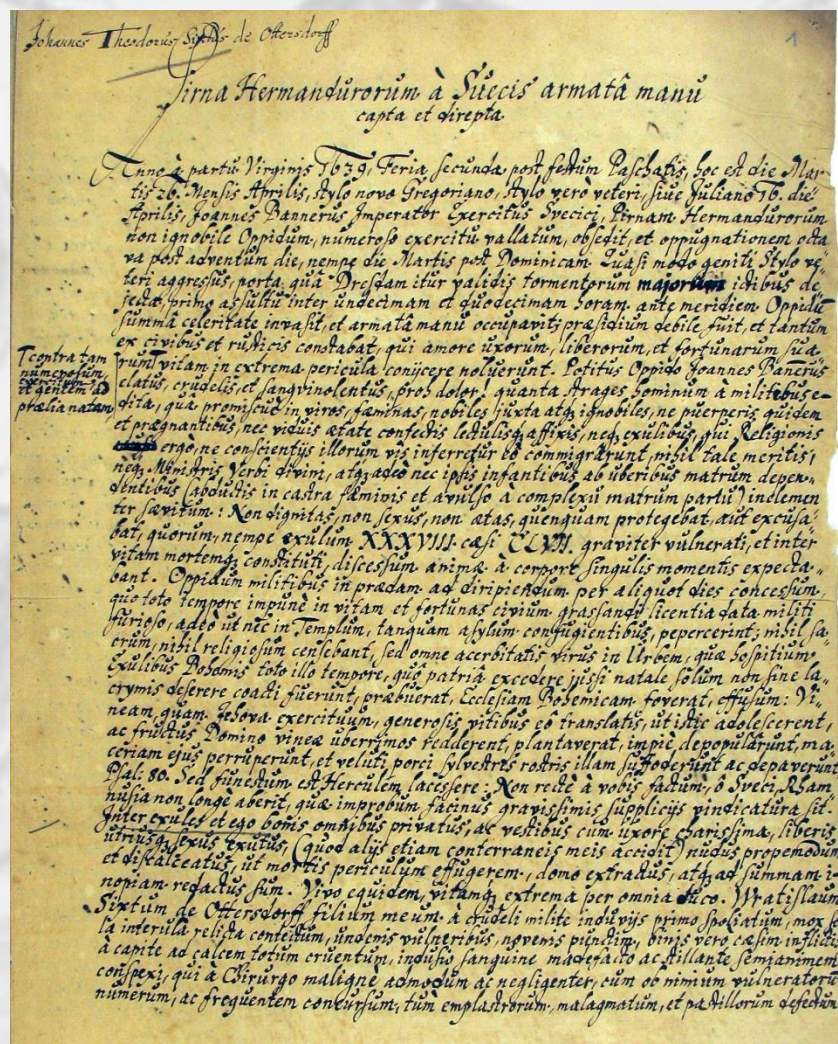

Auf Kaiser Johannis Tag; darauf man vor fünf Jahren
Besetzt das Jubelzeit der Lutheraner haben:
Weil das Befehlens dar von unser festen Durst/
Gleich hundert Jahrs war nachm Aufbruch in Augsburg;
Auf weichen Tag der Schwere auf Teufelskloster Boden sonnen/
Und ihm die Lutheraner hat zu reiten siegenommen/
Zur Dankbarkeit: weil sie ihn erst in seiner Ehren
Besetzten und zugleich zur wahren Religion.
Auf weichen Tag man sonst als auf ein großen Feind/
Viel Geleit zu halten pflegt und sehr viel Fremden Feind:
Da schloß Klein und Groß und führt den Erdel: Tanz/
Auf weichen Tag man sich seit ausinnen
Die Churfürstliche Gnade und alle Feind: erlöset/
Anjens sonderlich nach dem durch Vaters Sorg
Er sich so wol geloch und nicht bek-ht auf hoch/
Auf diesen Tag; mein ich hat man mehr Bruch bewert/
Zu halten Jubel Feind und Tanz mit größten Feind:
Weil unser Glaub und Treu nochmals durchs Kessers Hand
Verlöret und zur Dab wird dracht in besten Stand.
Dann heute publiziert wird wieder Fried auf Erden/
Dafür wir bittlich GOTT recht dankbar müssen werden/
Und mit der Engel über laut singen dieses Lied:
Ehre in der Höhe Gott den Guten nieden Fried!
Was Kessers erst gefangen; was Sachsen thet beglissen/
Vob GOTT Gedrungen zu; daß viel Zweig herfür spriesen/
Und suchten nicht mehr zu Ruhm der Gütigkeit
Des Kessers und des Haus Sachsens Gerechtigkeit.
Inde freygeschaltet die Frommen zu belehnen/
Und strenges Schwert im Nach; der Bösen nicht zu schonen/
Diß seynd im Gütlich; darff sich das Teutsche Reich
In weichen Hausen stehn und alles wolger gleich.

720
Sachse; wie das Römische Reich; daß manchen Held erlogen/
Eusef bis auf den Grad ganz durt ist ausgefogen/
Als beyde Seulen nur zu wachen han begunt/
Zu Grund fast alles gieng; nichts auffrecht stehen kunt.
Dumme gedachtes Reich sich auff ihr wieder richten/
So bald als den Zwiespalt es reimen wieder schlichen/
Daß nun in seinem Schick der Friede sicher schliß/
Auff dem gerührter Mut sie beyd zusammen biß/
Wann Güt und Treue nun einander so begegnen/
Wid Gott Gerechtigkeit und Friedens-Kuß eingesegen/
Von oben aus GOTT; daß beyden fortwirts seht/
Die durchs Reichs Mutter-Berg in Eintracht seynd vermählt.
Gott heisse freyer in! daß mitre Einigkeit stehet/
Von ihrer Kaiserlich auf der Hand biß zum Heß/
Der Kaiserlichen Gnade! daß alles merck nem/
Und sich Groß und Klein Hans von Sorgen dros ersem.
Daß Eusef und Hürten sich mit allen Wit-Belebern/
Eis jeder schuldlich bey diesem Drumm erntelern/
Und schöpfen milidiglich Friede/Reichthum/Indulgenz/
Zum new-gefangen Werck der römischen Clement.
Ich hab Ehren Böhen doch; saupf einverleichen laubten/
Benßten der Treue; und allen stich zu handten!
Damit gleich wie der Krieg und erste Lieberlag/
Also der rechte Fried stam aus und in Eude Prag.

Gedruckt im Jahr 1635.

Dobytí Pirny švédskou armádou 1639, návrat některých exulantů, zpětný útěk do Saska – Pirna ale proti, konec zdejší české evangelické obce

Jan Teodor Sixt z Ottersdorfu, Pirna
Hermundurorum a Suecis armata, manu capta et
direpta, in Stadtarchiv Pirna, Hdschr. 43

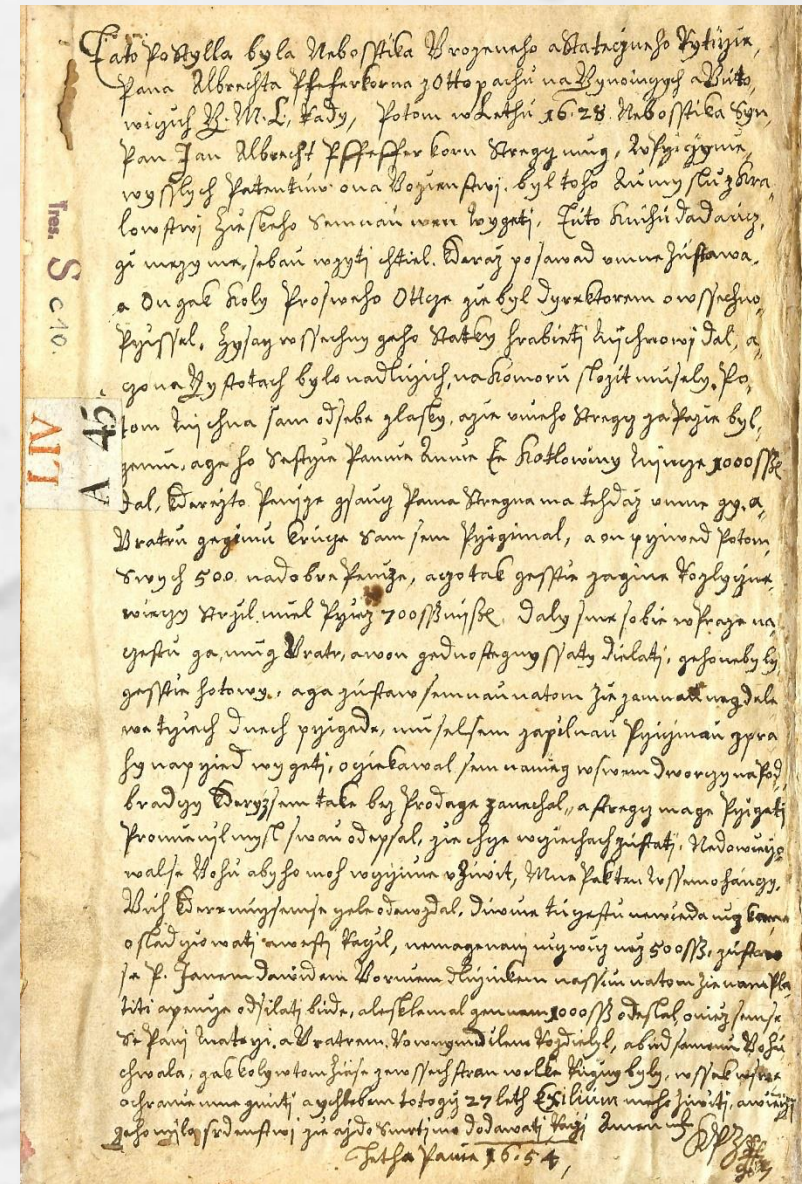
Kronika Václava Nosidla z Geblic, ed. Martina
LISÁ, Die Chronik des Václav Nosidlo von
Geblice. Aufzeichnungen aus der böhmischen
Exulantengemeinde in Pirna zur Zeit des
Dreißigjährigen Krieges. Edition und
Übersetzung, Franz Steiner Verlag, Stuttgart
2014

LISÁ, Martina, Pirenská exulantská obec během
třicetileté války očima kroniky Václava Nosidla
z Geblic, in: Sborník národního muzea v Praze, Řada
C – Literární historie, sv. 54, 2009, čís. 1–4, s. 3–43

Paměti Karla Pfeffenkorna z Ottopachu,
na dvaceti rukopisných foliích vevázaných do tisku České postily Jana Špangenbergského,
NK sign. 54 A 45 - částečně vydal Josef VOLF, Genealogické příspěvky k rodu Pfeffenkornů z Ottopachu, Památky
archeologické 23, 1908, s. 333-338, 587-590

Ve jméno Boha, Otce, Syna i Ducha svatého, té
blahoslavené svatos[vaté] Trojice. Amen.

Já Karel Pfefferkorn z Ottopachu, zůstávaje
v pevnosti Drážďanech pořád pět let, přehlídaje
v tomto roce létu Páně 1654 listy památné předků
mých, co sem tak po perenském plundruňku od
vojenského vpádu v létu 1639 *Aprilly* $\frac{26}{16}$. stalého,
přišev tam o všechno, se doptati a dostati mohl, o to
sem se staral, abych jak rodu mého zase, tak *exilium*
los a na tomto bídném světě obejvání mého po
všechn čas způsob, vše mou vlastní rukou psaný
v pořádný spis uvedl a po sobě památku zanechal.

Pfefferkorn: Návrat do Čech se saskou armádou 1631

Léta Páně 1631, dyž kurfiřta saského armáda, lid vojenský do Království českého vtrhl, jel sem také do Čech, a toť sobě Boha mého za svědka беру, že ne tím oumyslem, abych se měl tam čeho ujímat, leč abych mé přátely navštívil. Byl se mnou pan Bohuslav Florýn a jeda v noci skrze statek Podbradec někdy nám náležející v krčmě sem přes noc zůstal. Sedláci se ke mně sami sešli a oznamovali, že sou od své vrchnosti opuštěni, pro Boha mne prosili, abych se jich ujal, sice že přijdou na dokonalou zkázu jako jiný okolo nich vesnice. Nechtěl sem toho učiniti. Po dvou nedělích zase tady má cesta byla, oni ještě od své vrchnosti žádné opatření neměli. Podobně sem od nich žádán byl; vida sám, jak se všudy s okolními vesnicemi děje, na jich velkou prosbu, maje paní mateř a bratr můj ještě sobě nedoplaceno za týž statek, nadavše se jak poděkování, tak i spíš doplacení, zůstával sem tam, až zas kurfiřtská armáda z Čech šla.

Jaké sem já při těch lidech po ten čas nebezpečenství hrdla vystál a dobře-li jsem je, či zle chránil a opatroval, to necht' nejen ti lidé, ale všudy z okolních vesnic sousedi, co vlastně samo v sobě jest podle dobrého svědomí, posavad zprávu dáti mohou, nebo u všech jiných dvorů žádného dobytku se nezachovalo, ani zrna obilí se nezaselo; tuto jak panské dobytky, tak poddaným zachováno, v obilí v slámách i na zrně suté zůstalo.

Vestfálský mír – Münster a Osnabrück, 28. října 1648, mezi Svatou říší římskou, Španělskem, Francií, Spojenými provinciemi nizozemskými, Švédskem.

- Ohledně víry pro říši přijata zásada „cuius regio, eius religio“, v habsburských zemích upevnění katolictví – konfesionalizace
- Rýnská Falc zpět Fridrichovu synovi Karlu I. Ludvíkovi (protestant), Horní Falc si ponechal Maxmilián Bavorský (katolík)
- Calvinismus uznán jako třetí konfese.

Náboženská emigrace v 18. století –

Archiv der Brüder-Unität – Herrenhut, Zentralarchiv Berlin, Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz, Berlin (Dahlem)

Edita ŠTĚŘÍKOVÁ, *Z nouze o spasení. Česká emigrace v 18. století do Pruského Slezska*, 1992 ;

Edita ŠTĚŘÍKOVÁ, *Běh života českých emigrantů v Berlíně v 18. století*, Praha 1999

Edita ŠTĚŘÍKOVÁ, *Země otců, Z historie a ze vzpomínek k 50. výročí reemigrace potomků českých exulantů*, Praha 1995

Cíl: Horní Lužice - Sasko

Herrnhut (založen 1722) na panství hraběte z Zinzendorfu - velmi známý – sem především čeští bratři z Moravy, etničtí Němci z Kravařska, méně etnických Čechů - kazatel Johann Liberda, roztržka s Zinzendorfem

V blízkosti Herrhutu české sbory ve vsích Grosshennersdorfu a Gerlachsheimu (panství Gersdorfů) – neshody, velká část do Berlína

Prusko - reformovaná evangelická církev – nakloněn přijímat emigranty pruský král Fridrich Vilém I.

Český Rixdorf (součást Berlína, Neuköln), založen v lednu 1737, v dubnu 1737 bylo rozhodnuto o usazení 36 českých rodin - nejprve pozval do Berlína české exulanty z Braniborska (z Chtěbuzi a Gerlachsheimu), pak byli přijímáni též exulanti ze severovýchodních Čech – k nim další ze Saska

Další cesty exulantů emigrace v 19. století

Zelów (Polsko),
založen 1803

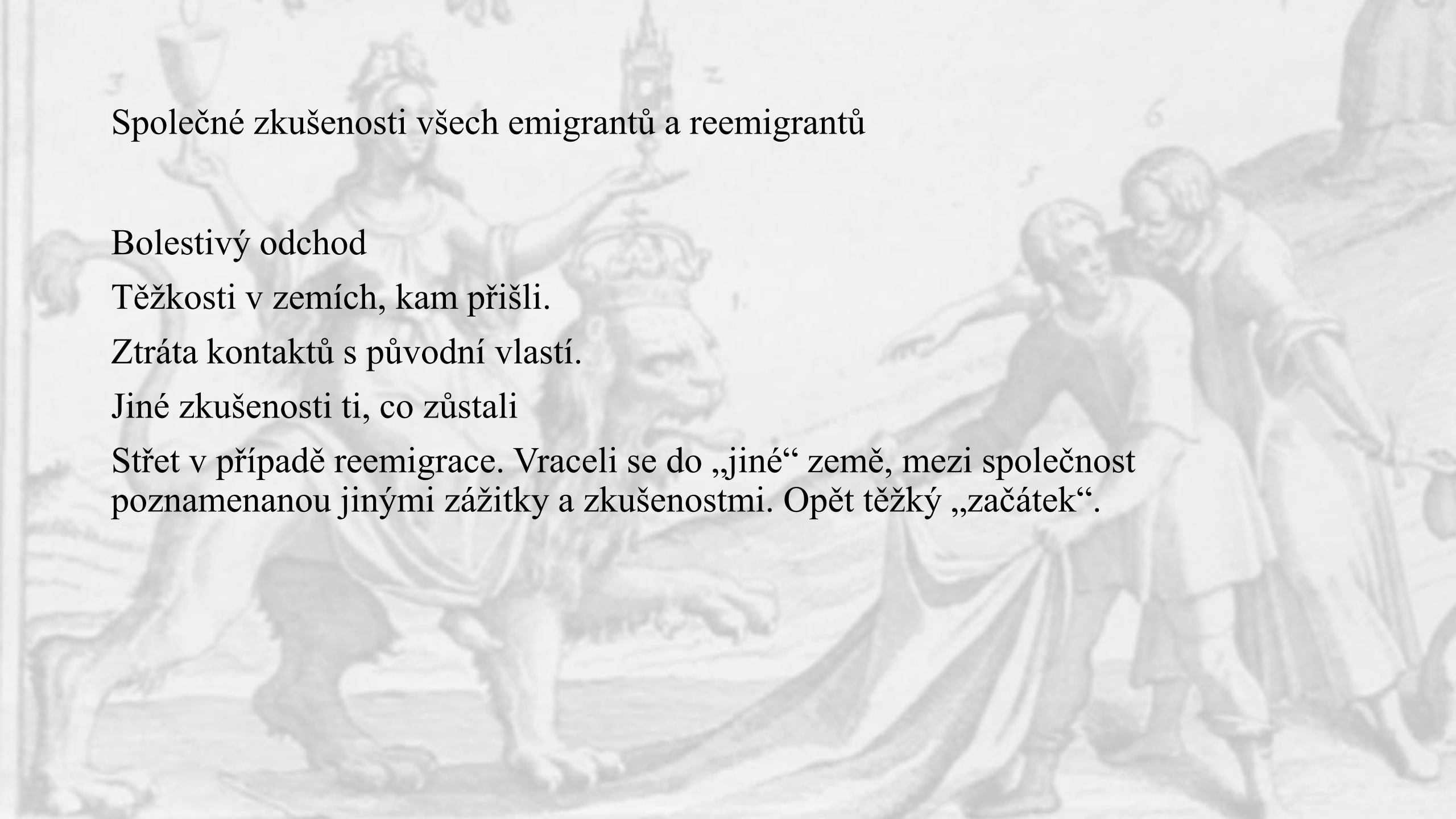
Edita Štěříková, Zelów. Česká
exulantská obec v Polsku, Praha 2010

Volyň (Ukrajina)

Někteří exulanti z Polska +

Emigranti z Rakouska-Uherska v letech
1868-1880 do carského Ruska a půdou
(kolem 16 tisíc) –

Tradiční evangelické osady
Michajlovka, Bohemka, Veselynivka a
další.

A faint, grayscale background illustration. On the left, a crowned figure, possibly a queen or saint, stands holding a chalice aloft in her right hand and gesturing with her left. In the center, a lion rampant is depicted. To the right, a group of people in historical or biblical attire are shown in a state of distress or flight; one person is being supported by another, and a third person is seen from behind, walking away. The overall tone is somber and historical.

Společné zkušenosti všech emigrantů a reemigrantů

Bolestivý odchod

Těžkosti v zemích, kam přišli.

Ztráta kontaktů s původní vlastí.

Jiné zkušenosti ti, co zůstali

Střet v případě reemigrace. Vraceli se do „jiné“ země, mezi společnost poznamenanou jinými zážitky a zkušenostmi. Opět těžký „začátek“.

Děkuji vám za pozornost!

Jan Ámos Komenský se loučí s vlastí, František Bílek, 1926